

დარისპანის გასაჭირი
სურათი ერთ მოქმედებად
მოქმედნი პირნი

მართა ქვიტირიძისა,
პელაგია საბელაშვილისა.
ნატალია, პელაგიას ქალიშვილი.
დარისპან ქარსიძე.
კაროჟნა, დარისპანის ქალიშვილი.
ონისიმე მათარაძე.
ოსიკო ხარებაძე.

გამოსვლა პირველი
უბრალოდ მორთული ოთახი მართას სახლში.

მართა და პელაგია
მართა

ახლავე აქ მომიყვანე ჩემი ნათლული, პელაგია ჩემო!.. ამ სადამოს მესტუმრება ონისიმე მათარაძის ბიძაშვილის - ედუკიას შვილი... ხარებაძეს რომ ჰყავს, ეგებ ღმერთი შეგვეწიოს და ჩემი ნატალიას ბედმა გასჭრას!..

პელაგია

მიშველე, ჩემო ბატონო, ჩემო მწყალობელო!.. იცხონე სული... მოისხი ჩემი შვილების მადლი!.. ერთი, ერთი ვინმე... რას დავეძებ, ვინ იქნება, სახლში სიძედ შემომაცყვანო და გაჭირვებისაგან მიხსენი. ერთი ვინმე პირველი მაშოვნინე და მერე მე ვიცი... საშველს არ ვაღირსებ, სანამ თითო სიძე თითო ცოლის დას არ გამათხოვებინებს... შენ არ მომიკვდე!..

მართა

ეგ ძალიან მოგიფიქრებია, პელაგია!.. ხა, ხა, ხა!..

პელაგია

უიმე, რას არ მოვიფიქრებ, შენ გენაცვალე, როცა ჩემისთანა ოხერ-გაჭირვებულს სამი გასათხოვარი სახლში მიზის და მთხოვნელი კაცი არსადა ჩანს!

მართა

კაი ოჯახის პატრონია, იცი!..

პელაგია

არ დავეძებ, შენ გენაცვალე!.. ცოდვისაგან მიხსნას, ქალიშვილობაში შვილი არ დამაბერებინოს და მის სიმდიდრეს რას დავეძებ!..

მართა

მერე თუ ღმერთმა ქნა და ყმაწვილმა სხვანაირი თვალით დეინახა ჩემი ნატალია - ეგებ არც კი დაგვჭირდეს რამე. ვინ იცის, რა თვალით შეხედავს! თუ არა და ერთი ათი, თხუთმეტი თუმნით მოვიტყუოთ (პელაგია ამოიოხრებს). აბა, შე ქალო, რას იზამ!.. ყოველისფერს ბედი უნდა...

პელაგია

ბედი უნდა... ბედი უნდა, ჩემო მაცხონებელო... ბედი უნდა...

მართა

რასაკვირველია!.. მერე, ნათლიდედა, ნატალიას უთხარი... მე ვეტყვი, მარა შენც უთხარი: ქე რომ გადაპრანჭვა და ტუჩის აბზუკვა იცის, თავი დაანებოს, თვარა გლახა საქმეს უზამს თავის თავსაც და დებსაც... თვითონაც ჩარჩება, ჩაბერდება ქალიშვილობაში და იმათაც ჩააბერებს!.. ნულა იგვიანებ, პელაგია ჩემო!.. გასწი და ამწამსვე მოდით ორივე!..

პელაგია

ორივე დედა-შვილი აქ გავჩნდებით... რავა დევიგვიანებთ, შენ დაგენაცვლე! ცხონებას მპირდები!.. (მიიჩქარის კარებისაკენ, გამობრუნდება) შენ დაგენაცვლე, კაბა რომელი ჩავაცვა? შენ სინათლიან თვალეში რომელი უფრო მოუხდება?.. შავი, შენი ჭირი შემეყაროს, თუ... ყველა შენი ნაჩუქარი აქვს...

მართა

ნატალია თვითონ ამოირჩევს!..

პელაგია (კარებთან მისული გამობრუნდება)

პიჩოჩკა გეიკეთოს თუ დეიმწნას? ბედად წუხელი თავიც დეიბანა...

მართა

პიჩესკა... პიჩესკა გეიკეთოს.

პელაგია

კი, ჩემო სინათლე, ჩემო მაცოცხლებლო!.. მე უბედურს ნაცარში ამოგლიგნილ დედაბერს, ამისთანების რა გამეგება!.. (გაექანება კარებისაკენ, უცებ გამობრუნდება და მორიდებით დაიწყებს) ერთი რამ მინდა მოგახსენო, ჩემო ღმერთო, ჩემო ყველაფერო... მარა ნუ შემრისხავ ჩემი ჭკუამოკლეობისათვის... ჩემს გამოჩერჩეტებულობისაგან ნურას მიწყენ, შენი ჭირი შემეყაროს!..

მართა

რაა?

პელაგია

ნუ გეწყინება ჩემი უგუნურობა და სისულელე!..

მართა

კაია, თქვი რა არის? რა გინდა?

პელაგია

ყველაფრის მეშინია... მე უბედურს...

მართა

მომკალი, პელაგია, და ეს არის!.. თქვი, შე ქალო, რა გინდა?

პელაგია

რომ დამიწყუნოს!.. სალაპარაკოდ შექმნიან... უარესად გაჭირდება, შენ გენაცვალე, კაცის შოვნა... დაწუნებული ქალიშვილის ამბავი თვითონაც იცი, ჩემო ცხონებავ...

მართა

აბა მიდღემჩი სხვასთან ვერაფერი გითქვამს შენი ქალიშვილებისათვის და ეგ არის! მე რაღაც მეგონა! დაწუნებაზე სიტყვა ნუ იქნება, თვარა ისეთ დასაწუნს გამოვუნახავ მთქმელს, რომ ვაი-ვუი იძახოს!.. შენ, ბატონო, ისე ქენი, რაც მე გითხარი... ჩემი ნათლული მომიყვანე აქ!..

პელაგია

შიში მალაპარაკებს მე უტვინოს. ყველასი მეშინია! შვილების შიშიც კი მაქვს... რომ რამე საწყენი შეხვდეთ, უნდათ მომკლან, ისე შეუბრალებლად მეკიდებიან!..

მართა

ეგ მე და ჩემმა ნათლულმა ვიცით... წადი, წადი, ნულა იგვიანებ!..

პელაგია

მივდივარ, მივდივარ, ჩემო სიცოცხლე!.. არაფერი გეწყინოს, ჯვარი დაგწერე!... ახლავე აქ გავჩნდებით!.. (აჩქარებით გავა).

გამოსვლა მეორე

მართა, შემდეგ დარისპან და კაროჟნა

მართა

(შემობრუნდება, მივა ფანჯარასთან).

ეს ვინაა!? ჩვენსა ჩამოუხვია... უიმე! დარისპანი თავისი ქალიშვილით!.. დასწყევლა ღმერთმა, საიდან გაჩნდა? საიდან მოეთრევა? (გავა). მობძანდით, მობძანდი, დარისპან ჩემო!..

დარისპან

აქა მშვიდობა!..

მართა

უი, შენ დაგენაცვლა მამიდაშენი!.. რამხელა გაზრდილა... რავა დამშვენებულა... პირველად რომ შემოგხედეთ, ვერც კი გიცანი... დაბრძანდი, დარისპან ჩემო!.. რავა მშვიდობით, შენ გენაცვალე?..

დარისპან

გახლავართ, მართა ჩემო...

მართა

ჩემი რძალი ხომ კარგადაა?

დარისპან

მადლობელი ვარ... ვართ ისე, მართა ჩემო... რავარც მოგეხსენება ჩვენისთანების ამბავი... შენ რალა დაგიმალე, მართა ჩემო, ჩემი სისხლ-ხორცი ხარ - აგერაც წელში გავეწყდებით... ნამეტან გაჭირვებაში ვიმყოფებოდით, მარა ამ ქალიშვილებისაგან უფრო გვემატება გასაჭირი, შენ გენაცვალე... შენ გაშორა ღმერთმა ეს დღე, ჩვენ რომ გვადგია... ერთი გყავდა და ქე მოახერხე მისი გათხოვება. ჩვენ კი ერთობ გაწვალებული შევიქენით, მართა ჩემო... ოჯახს ვერ ნახავ, რომ სამი და ოთხი ქალიშვილი არ ჰყავდეს გასათხოვარი და მთხოვნელი კი არსადაა, შენი ჭირი შემეყაროს... არსად არის! რალაც უბედურობამ გული შეუცვალა ახლანდელ ყმაწვილებს... აღარ ეკიდებიან ოჯახობას... ე გოგოები კი გვიყრიან სახლში და გვიბერდებიან საცოდავად სახლში... ამას წინათ მაშვლით მაინც მოახერხებდა კაცი საქმეს, ახლა იმათაც მიანებეს თავი, მაშვლობას აღარ ჰკიდებენ ხელს - ვერასფერი გამოსარჩენი ხვდებათ და ტყვილა წანწალით როდილა იწუხებენ თავს... სხვა გზა აღარ გრჩება გასათხოვარის პატრონს - ისევ შენ თვითონ გამოძებნო და მონახო სადმე სასიძო... არ დაგიმალავ, ჩემი სისხლ-ხორცი ხარ, შეხვალ ჩემს გასაჭირში, დავათრევ ამ ჩემს ქალბატონს ყველგან - ნათესავებში, კეთილებში, დღეობებში, - ეგებ ვისმეს ან მოეწონოს, ან ვინმემ სხვანაირ გუნებაზე თვალი გადაავლოს და გამანთავისუფლოს მაგისაგან... სად არ ვყოფილვარ, ცის კიდე მაქვს მორებული, მართა ჩემო - არაფერი იქნა!.. ახლა აგერ ერთმა, ჩემი ცოლის ნათესავმა, შემომითვალა, მომიყვანე... ვილაც ყმაწვილი ყოლია სახეში - ვაჩვენებო... მიმყავს იქ... აბა რა ვქნა, შენი ჭირი შემეყაროს?... უწინ თავად მოდიოდნენ სანახავად, ახლა შენ უნდა მიუყვანო... რას

იზამ!.. წანწალმა მომკლა, მართა ჩემო... ეგებ ერთი კი გავათხოვო, მარა-რა, მაღლი აღარ აქვს ამისთანა გათხოვებას!.. შენთან შემოვუხვიე, ეგებ ცოტა დევისვენო და შენც კარგა ხანია აღარ მინახავხარ...

მართა

ბედია, დარისპან ჩემო... ყველაფერში ბედი მუშაობს... სანამ თავის ბედს არ შეეყრება, არაფერი არ იქნება... მოვა...

დარისპან

შე დალოცვილო, სანამ თავისით მიაგნებდეს, ე შვილი კიდევ დამიბერდა, დამიუშნოვდა!.. დამახინჯებულსა და დაგლახავებულს რომ შეხვდა საბედო, კი აღარ მოჰკიდა ხელი, ქე დეიწუნა...

მართა

ამისთანა კარგ გოგუნის ვინ დეიწუნებს, რას ამბობ, შე კაცო?.. ყოველთვის მოიწონებენ...

დარისპან

მოიწონებენ კი არა!.. სისხლი გამიშრო მე მაგან, მართა ჩემო, სისხლი გამიშრო!.. ამ გზაში სულ იმას ჩავჩიჩინებ - აი, ბოშო, სხვას რომ დეინახავ, თამამად იყავი, ხმა ამოიღე, ენა მუცელში ნუ ჩაგივარდება, დაანახვე, რომ მუნჯი არა ხარ... შენც არ მომიკვდე, ვერასფერი შევასმინე! - რავარც ვინმე გარემეს თვალს მოჰკრავს, ქეც დამუნჯდება, ქეც დაყრუვდება, ქეც დაკუტდება... დაჯდომა თუ ერთი მოასწრო, ააყენებ ზეზე? ისე დეეკოსება ერთ ადგილას, რომ ვერას გზით ვერ ააგლეჯ ზევით... მომკლა მე მაგან!.. ვინ უნდა მოიწონოს?.. სახლში კი, მართა ჩემო, ოთხივე რომ ლაქლაქს მოჰყვებიან, ზედ შენი რძალიც დეერთვის - ჰმ, ყურთასმენაა წაღებული, მართა ჩემო.

მართა

კი, მამიდა, თამამად უნდა იყვე ყველასთან... ხმაც უნდა ამოიღო... დეელაპარაკო კიდევ... თუ ყმაწვილი შეგხვდა - უნდა გაუსრიალ-გამოუსრილო თვალწინ... ვინ იცის, რა თვალით შემოგხედავს!.. თავი უნდა მოაწონო... უფრო მალე გათხოვდები, მამიდა!

დარისპან

სხვებრ, იცოცხლე, მართა ჩემო, ერთობ მარჯვე არიან; ნამდვილ საოჯახო ქალები დარჩებიან... ხელსაქნარი, მე შენ გეტყვი, არ ემარჯვებათ და არ იციან!.. წვრილფეხის მოვლა, ფრინველის მოშენება. რამდენი ფრთა ქათამი გყავდა წრეულს, ბოშო?

კაროჟნა

ორასი გამოტეხა... მარა ჭირმა გაგვიწყვიტა...

დარისპან

აბა, აბა!.. ერთობ დაგვაზარალა, მართა ჩემო, ჭირმა!..

მართა

არაფერია... გაისად უფრო მეტს მოაშენებს...

დარისპან

არ მინდა, შენ გენაცვალე!.. ქათამსა და ბატს სამიღღემჩიოდ დავთმობ, ოღონდ კი მაგას პატრონს მოვუნახავდე!..

გამოსვლა მესამე

ივინივე, პელაგია და ნატალია

პელაგია (მართას ჩუმად)

ხომ არ დამგვიანებია, შენ გენაცვალე?

მართა

არა, არა! დარისპან ქარსიძე... მათი ქალიშვილი... ღმერთო მომკალი, ფუი ჩემს მახსოვრობას!..

დარისპან

კაროჟნა, მართა ჩემო, კაროჟნა!..

მართა

დავბერდი მე უბედური... გულმავიწყი შევიქენი!.. კაროჟნა, ჩემი ნათლიდედა პელაგია საბელაშვილისა... ჩემი ნათლული, მათი ქალიშვილი.

დარისპან

დიდად სასიამონოა!.. სასიამოვნოა!..(ისევ ჯდება).

მართა

ნატალია ჩემო... მოდი შენ გენაცვალე, შენთან ცოტა საქმე მაქვს! (გავლენ).

გამოსვლა მეოთხე

პელაგია, დარისპან და კაროჟნა
დარისპან (მოკლე სიჩუმის შემდეგ)

აქაური მცხოვრები ბძანდებით?

პელაგია

აქაური, ჩემო ბატონო!.. თითქმის მეზობელი ჩემი მართასი...

დარისპან

კაი დაგემართოსთ!.. (მოკლე სიჩუმის შემდეგ) ერთობ მარჯვე ქალია ეს ჩემი ნათესავი ქალი, ჩვენი მართა.

პელაგია

ნულა ბძანებთ!.. მაგით გვიდგია მთელ ამ კუთხეს სული!.. მაგაა ჩვენი შემხედვარე, ჩვენი შემბრალელებელი, დამრიგებელი, რჩევის მომცემი და მწყალობელი!.. უმაგისოთ რა გვეშველებოდა, ჩემო ბატონო?

დარისპან

ჰმ, საკვირველია... სადაც კი ფეხი ჩადგეს ჩვენი გვარის ქალებმა - ყველგან სასახელოდ უჭირავთ თავი... დიდი ღვთის წყალობაა, თქვენ ნუ მომიკვდებით, ასეთი ამბავი!.. ასეთი სიკეთე გვაროვნობით რომ დაჩემდება... სახელს უკეთებს გასათხოვრებსაც!..

პელაგია

კაი ოჯახი კაი შვილს გაზრდის, ჩემო ბატონო, რაღა ლაპარაკი უნდა...

დარისპან

ჭემმარიტი ბძანებაა!.. სწორედ ასეა!.. უკაცრავად, ვერ გევიგონე კარგად თქვენი სახელი...

პელაგია

პელაგია, ბატონო ჩემო...

დარისპან

ჭემმარიტი ბრძანებაა, ბატონო პელაგია... თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ სწორედ კაი ოჯახები გვაქვს გვარში... თუ ყველას არა... ზოგიერთებს მაინც... ჩემს თავზე მოგახსენებთ - რომ მობრძანდეთ ჩემს ოჯახში, თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ ვერასფერს დამიწუნებთ, თქვენ არ მომიკვდეთ!.. ერთობ გაწყობილი ოჯახი მაქვს!..

პელაგია

ღმერთმა მოგცეთ, ჩემო ბატონო!

დარისპან

შვილებიც ისეთები დამეზარდნენ, რომ თამამად შემიძლია ვთქვა, ვის ოჯახშიც შევლენ - ოჯახს გაანათლებენ, ისეთი ქალიშვილები მყავს, ბატონო პელაგია!.. მამა ვარ და ვერ ვარჩევ, რომელი რომელს სჯობია!.. რა არ იციან? ერთი თვალი რომ რამეს მოჰკრან, მეტი არ უნდათ!.. ამას წინათ სადღაც ენახათ... კარხმალს რომ ახლა უშვებიათ... რას ურევთ, ბოშო, ამასწინათ რომ მაყიდინეთ... შაურის იყო?

კაროჟნა

ბურია!...

დარისპან

დიახ, დიახ, ბურია... ისე აპრიალევენ, კარხმალიანი თუ რამე შეხვდათ, რომ რომელი ქალაქის მრეცხავი მოახერხებს!..

პელაგია

დიდი ღვთის წყალობაა, ჩემო ბატონო!..

დარისპან

ისე არიან გადამკვდარი საქნარზე, რომ გარეშე მოსამსახურე არც ბიჭი და არც გოგო ახლოს არ გეიკარეს... სახლში არ შემომამყვანიეს... თავის ხელით უნდათ აკეთონ ყველაფერი!.. ღვთის წყალობაა ქალიშვილი ოჯახში!.. თქვენ რამდენი გყავთ, ბატონო პელაგია, ქალიშვილი?

პელაგია

სამი, ბატონო! თქვენ?

დარისპან

მე... ამიანათ ოთხი!.. დიახ, ოთხი!.. მარა გათხოვება მეძნელება.

პელაგია

ჭირს, ბატონო... ერთობ ჭირს!..

დარისპან

არა... მენანება მოშორება!.. კაი ოჯახში ნამყოფი, კარგად შენახული, თუ ისევ ხეირიან ოჯახში არ ჩააგდე, ცოდვია... ამიტომ უფრო არ ვეჩქარი მაგათ დათხოვებას... თვარა მთხოვნელები ბევრი დამიდიან!..

პელაგია

ვისაც შეუძლია ქალიშვილის შენახვა, რა შეაწუხებს...

დარისპან

ვწუხვარ კი არა... ჰმ, ჩემისთანა მოლხენილი კაცი არ მეგულება!.. არაფერი არ მაწუხებს!.. მივდი-მოვდივარ ამ ჩემს ნათესავებში, კეთილებში, ნაცნობებში... ყველგან კარი ღიად მხვდება, ყველგან უხარიათ ჩემი ნახვა...

პელაგია

ღმერთმა კეთილად გარონიოთ, ჩემო ბატონო!.. (ამოიხვნეშავს) ღმერთმა სიკეთე გმატოს!.. მოგახსენებენ, ბედნიერი ადამიანის დანახვით გაჭირვებულს გული გეეხსნებაო...

გამოსვლა მეხუთე

იგინივე, მართა და ნატალია

მართა

მოდით, მამიდა, რიგიანად ხმა გამეცი.

დარისპან

მიდი, ბოშო!.. (ხმადაბლა). მართა ჩემო, გზაში ცოტა გევილახე... წინ კიდევ გვარიანი გზა მაქვს გასარები... ერთი თუ თავი არ წავდევი, თვალი არ მოვხუჭე - მოვკვდები კაცი!.. ავდგები მერე და გავუდგები ჩემს გზას, მეშინია არ დამაგვიანდეს იქ მისვლა... ეგებ მეშველოს რამე...

მართა

კი, შენი ჭირიმე... წამოზრძანდი! (მიუძღვება ოთახში).

დარისპან

ბოშო, წამო შენც, ლაფჩინს გამხდი! (გავლენ).

გამოსვლა მეექვსე

პელაგია, ნატალია და შემდეგ მართა

ნატალია

ვინ არიან ესენი? (ეცინება).

პელაგია

კაია, კაი... ყველას შენ უნდა გაცინო!.. გოულანძღე ნათლიაშენს ნათესავი - აამებ ძალიან... ფუი, თქვენს ჩვეულებას!..

ნატალია

დამამუნჯე ახლა!.. ხმას ნუ ამომალებინებ, ჰო!

პელაგია

გაჩუმდი, გეუბნები!.. რჩება აქ, შენ გენაცვალე?

მართა

წეიძინებს... ადგება და წავა თავისთვის...

პელაგია

ვაი თუ ის ყმაწვილი მაგის წასვლამდის მოვიდეს!..

მართა

მერე რა? (ნატალია ვითომდა ყურს არ უგდებს, ფანაჯარაში იყურება).

პელაგია

ოთხი ქალიშვილი ჰყოლია... თუ ყმაწვილი მოეწონა, ეგებ ქე შეადლიოს ქალიშვილი... გადიყოლიებს... შეძლებული ყოფილა...

მართა

ვინ? დარისპანი? საიდან გეიგე მაგ, პელაგია... ვინ გითხრა თუ გიყვარდე?

პელაგია

თვითონ, შენ გენაცვალე!.. თვითონ გადმომიშალა მთელად თავის ოჯახის ამბავი!

მართა

შეძლებული ვარო?.. უი მაგ უბედური, რომ არ შეუძლია გარემესთან არ მორთოს თავის ტრაბახობა!.. შენთან მაინც რაღა ატრაბახებდა? რა ჩვეულება სჭირს მაგ უბედურს!..

პელაგია

მე კი გადამრია. ისეთები მომიყვა... (იციინის) გაქცევა ვიფიქრე, შენ ნუ მომიკვდები... თუ ყმაწვილი მოეწონა-თქვა, მაგასთან მე ვილა დამიწყებს ლაპარაკს-თქვა...

მართა

თუ გინდა მართლა მდიდარი ყოფილიყო, მერე ამისთანა გვრიტუნისას გავაქცევდი მის

ქალიშვილთან, ღმერთო მომკალი?! (ნატალიას) კარგი ხარ, შვილო... ყველაფრით კარგი ხარ, მარა ერთი რამ მაინც უნდა გითხრა... დრო მოვიდა, შვილო, ისეთი, რომ ყველა წუხს, ყველას ნამეტანი გასაჭირი ადგია... ყმაწვილები ისე შეშინდნენ, რომ ოჯახის მოკიდებას ერიდებიან, ქალიშვილებს ხელს აღარ კიდებენ... ამისთანაში, შვილო, ჩხრეკა-ძიება და რჩევა თუ აზარალებს ქალიშვილ ქალს, თვარა სიკეთეს არ დააყრის... თუკი ვინმე გამოჩნდეს ღვთისნიერი, ცოლად წაყვანა მოგინდომოს, ნუღარც კი კითხულობ რამეს... ორივე ხელებით ჩეებლაუჭე, - არსად წაგივიდეს!.. მადლობაც უთხარი, რომ სხვას შენი თავი არჩია... თვარა ეგ შენი სილამაზე გაგიქრება, ხანიც გადაგივა და მერე აღარც კი შემოგხედავს ვინმე - ჩაბერდები ქალიშვილობაში, შვილო... ისეთი დრო მოვიდა, რომ ქალიშვილის გათხოვება ყველასათვის ნამეტანი გაჭირდა, შვილო... თუკი კაცი გამოჩნდა, რომ შენი ჭმევა, სმევა, ჩაცმა-დახურვა იკისროს - ნურც კი კითხულობ ბევრს მისას...

პელაგია

ყური უგდე, ყური უგდე, შვილო!.. ოქროდ უნდა გიღირდეს თითო ამისთანა დარიგების სიტყვა!.. ამ შენი ნათლია-ბატონის მაინც შეისმინეთ რამე!.. ჩემი სიტყვა ახლოსაც ხომ არ გეიკარეთ!.. რა გიყოთ მე უბედურმა!.. სამი მყავხართ... სამივე გასათხოვრები... სხვისი მაინც გაიგეთ, თუ ჩემი არ გესმით...

ნატალია

მესმის, ბატონო, მესმის!.. ყრუ ხომ არა ვარ, დედა...

პელაგია

შებზიალდი, შებზიალდი შენებურად! ნათლიაშენსაც ნუ დაერიდები!

მართა

კაი, პელაგია, კაი! ესმის, აბა არ ესმის?..

პელაგია

სიცოცხლე მაქვს მაგათგან გამწარებული, ჩემო შემწყალებელო!..

მართა

დაწყნარდი... დამშვიდდი... ეგებ ამ საღამოს ღმერთმა გაგვახაროს...

პელაგია

ვინ მოესწრება მაგას, შენ სულს ვენაცვალე!.. გული მაქვს გატეხილი, კი აღარაფერი მჯერა...

მართა

მხნედ იყავ, პელაგია!.. აბა, შვილო, რავარც გითხარი... ყველაფერი თავთავის დროზე, შენებურად კოხტად შემოიტანე ყველაფერი...

ნატალია

კი, ბატონო!

მართა

შემოგხედოს, რა ჩიტუნია გვყავხარ... ეგებ ისეთი თვალი გადაგავლოს, რომ თავათ შემოიხვეწოს შენი თავის მიცემას! შენისთანა ლამაზი და კოხტა ქალიშვილი ხანდახან ერთი თვალის დახამხამებაში გააგიჟებს ზოგიერთ ყმაწვილს... თვალია ყოველისფერი!.. ამიტომ უნდა ეცადო, სხვანაირად დაანახვო შენი თავი, ქალიშვილმა ქალმა!

პელაგია (ხშირად ფანჯარაში იმზირებოდა).

მოდის, მართა ჩემო... მოდის... ნატალია... შვილო!.. (მივარდება კაბის გასასწორებლად)

თმა, თმა გეისწორე!..

მართა (გადაიხედავს).

კი, ის არის... აბა, შევეგებოთ, ნატალია ჩემო! (მიდის).

პელაგია (აფუსფუსებული).

მართა ჩემო... შენი ჭირი შემეყაროს... ერთი თვალი გადაავლე... ურიგოდ არაფერი ჰქონდეს! (ნატალია წყრომით გადმოხედავს).

ნატალია

თავი დამანებე, ბატონო...

მართა

არაფერი არ უნდა, პელაგია... გვაცალე, ბატონო!.. (გავლენ).

პელაგია

ღმერთო, შემეწიე... ღმერთო, შემიბრალე... ღმერთო, მოხედე ჩემს გაჭირვებულ ქვრივ-ოხრობას!.. (იხედება გარეთ) ღმერთო, აღირსე ბედი ჩემს ნატალიას!.. ღმერთო, ბედნიერი და კეთილი თვალით შეახედვინე ჩემი შვილისათვის! (ისწორებს კაბას და თავსაფარს).

გამოსვლა მეშვიდე

მართა, პელაგია, ნატალია, ოსიკო და ონისიმე

მართა

მოზრძანდით, თქვენი ჭირიმეთ... მოზრძანდით!..

ონისიმე

აქა მშვიდობა!.. ოხ, ბატონ პელაგიას ვახლავართ!..

მართა (აცნობს ოსიკოს).

ჩემი ნათლიდედა გახლავსთ, პელაგია საბელაშვილისა... დაზრძანდით, ჩემო ბატონო!.. ღმერთო ჩემო, რავა შეუმჩნევლად ვბერდებით!.. გუშინდელი ბაღანა... ახლა რას ვხედავ: დაწვერულვაშიანებული ვაჟკაცი და რა ვაჟკაცი კაცი! შენ გენაცვალე... რა ბედნიერი ქალია ჩემი ივლიტა! ხომ კარგადაა, შენ გენაცვალე?

ოსიკო

გმადლობთ, კარგად გახლავსთ...

ონისიმე

დიდი მეოჯახე ქალია... დიდი მეოჯახე!..

მართა

არ ვიცი?!. აი, ბეჩა, რა მეგობრობა გვქონდა ერთ დროს... უერთმანეთოთ სულს არ დავბერავდით... ბედნიერი ქალია!

ონისიმე

კიდევ უფრო ბედნიერი იქნებოდა, რომ მისი უფროსი ვაჟის შვილი დეენახა... ერთობ წუხს, რომ რძალი სუსტი ქალი გამოადგა შვილოსნობაში...

მართა

მის ადგილზე სულაც არ ვიჯავრებ მაგაზე!.. ერთს არა ჰყავს - მეორეს ეყოლება!.. სხვის ხელში ხომ არ გადავა მამული!.. აგერ, ჩემს ოსიკოს არ შეეძინება?! მზითვიან ქალს მზითვევით თავს აღარ მოატყუებინებს... მზითვევი, თუ კაცი მართალს იტყვის, ქალის ნაკლებულობის შესავსებია, ღმერთმანი!.. ჩემი ოსიკო სხვებსავით ვაჭრობას არ იკადრებს... შეხვდება სადმე ერთ ლამაზ, კოხტა ქალიშვილს და თავათაც გულს გეიხარებს და დედასაც გაახარებს მისი შერთვით!.. ასე არაა, ოსიკო ჩემო? (ოსიკო

იცინის).

პელაგია (თავისთვის)

შენ დაგენაცვლე მაგ მოქარგულ ენაში!..

მართა

რასაკვირველია... რასაკვირველია!..

ონისიმე

მზითევი მაინც არაა დასაკარგავი ყმაწვილებისაგან, ბატონო მართა!..

პელაგია (თავისთვის).

გაგიხმა ენა!..

ონისიმე

ჩემს რძალს რომ მზითევი არ მოჰყოლოდა, სწორედ არ შემოვუშვებდი შვილს სახლში...
ყმაწვილმა თავი უნდა დეიფასოს...

მართა

ჩვენ ძველებურად ვირჯებით, ბატონო ონისიმე!.. ახლანდელი ყმაწვილები მოწონებას
უყურებენ მარტო... მოწონებით იციან საქმის გათავება... არა, ოსიკო ჩემო? ი შენი კაი
დედა ნუ მოგიკვდება?

ოსიკო (ღიმილით).

კი, ბატონო!

ონისიმე

მამა გიცხონდება!

მართა

რასაკვირველია!.. ჭკვიანი, დინჯი, გაგებული ახლანდელი ყმაწვილი კაცი მზითვის
გულისათვის არ დაჰკარგავს კარგს, ლამაზს, კაი ხასიათის და საოჯახოდ გამოსადეგ
ქალს!.. არა, ბატონო ონისიმე?.. ტყუილს ვამბობ, ოსიკო ჩემო, შენ გენაცვალე?

ონისიმე

კი, ბატონო მართა...

მართა

გვაცალეთ, ბატონო!.. (ოსიკო იცინის, შემოდის კაროჟნა). დარისპან ქარსიძის
ქალიშვილი გახლავსთ! (კაროჟნა ხელს ჩამოართმევს და დაჯდება თავისთვის) მართაღს
ვამბობ, თუ ვტყუი, ოსიკო ჩემო?

ოსიკო

მართალია!

მართა

აბა, რა!..

ონისიმე

თქვენ ნუ მომიკვდებით, თქვენმა შვილმა რომ უმზითო მოგაყენოსთ კარზე...

მართა

შემობრძანდი-თქვა, ვეტყვი და პირველ ადგილზე დავსვამ, თუკი იმისთანა ქალი
დამანახვა, რომ თვალსაც იამა და გულსაც... ისე მე ვიცოცხლო, ასე ვქნა!.. კი, ბატონო
ონისიმე! მარა მარტო ეს მუსაიფი ხომ არ გვეყოფა, ეს ღმერთმაც იცის და კაცმაც...
(სიცილით გავა, მას მიჰყვება ნატალია, მერე პელაგია. ამათ შემდეგ კაროჟნაც
შებრუნდება ოთახში, სადაც მამა მისი წევს).

გამოსვლა მერვე

ოსიკო და ონისიმე

ონისიმე (ხანმოკლე სიჩუმის შემდეგ)

ეს ჩვენი მასპინძელი რაღაც კრიმანჭულებით გველაპარაკება... მგონი, იმ თავისი ნათლულის თავი უნდა რომ მოგაწონოს... უკან რომ გეიყოლია მიფრინია-მოფრინია!..

ოსიკო

აქვს რამე?

ონისიმე

ამ აზუეკილი ცხვირისა, წვრილი ტანისა, შეღებილი წარბებისა და მარდი ფეხების, რასაც ხედავ, მეტი არაფერი, ბიძიკო.

გამოსვლა მეცხრე

იგინივე, დარისპან, შემდეგ კაროჟნა

დარისპან

აზნაური დარისპან ქარსიძე!..

ონისიმე

ველარ მიცანით, ბატონო დარისპან?.. ჩემი ბიძაშვილის შვილი ოსიკო ხარებაძე!..

დარისპან

ოჰ, ღმერთო მომკალი!.. მაპატიეთ, ბატონო ონისიმე, ხშირად ამ ბოლო დროს გზაში ვარ ხოლმე გაკრული... ერთობ ვილახები და იმის გამო... ეს ბავშვიც კი გამელახა ნამეტანი!.. რას იზამ, ბატონო ონისიმე - ოჯახის პატრონი კაცი ვერ დაკარგავ ვერც ნათესავს, ვერც კეთილს, ვერც მოყვარეს... ამას კი დიდი მისვლა-მოსვლა სჭირდება.

ონისიმე

მართალი ბრძანებაა!.. დიდი ხანია აღარ გვინახავს ერთმანეთი...

დარისპან

კარგა ხანია, ბატონო ონისიმე... ოჯახს ვუნდები... დიდი სამძიმო საქმეა ოჯახი, ბატონო ონისიმე... თელათ კაცს მოგინდომებს... ნამეტურ, როცა შენდა გუნებისად გაქვს მოწყობილი...

ონისიმე

მართალია... მართალია!..

დარისპან

როცა ოჯახში გეგულება რამე!.. უნდა მოგახსენოთ, წინათვე ურიგო ოჯახი არ გვექონია... მარა ჩემი მეცადინეობით, - თამამად შემძლია მოგახსენო, - სწორედ რომ კარგად მოვაწყე ამ ბოლო დროს. გაამებათ, რომ შემობრძანდეთ, ბატონო ონისიმე, თქვენ ნუ მომიკვდებით!.. პურით, ღვინით, სასმელ-საჭმელით!.. ერთობ შევმატე, ონისიმე ჩემო!.. ნამყოფ კაცსაც იამება... გადავყევი კი!..

ონისიმე

დიდი ამბავია კაი ოჯახი, ბატონო დარისპან!.. დიდი შელავათია!.. იმით მაქვს გული გახსნილი, ოჯახი რომ სავსე მეგულება!.. თქვენ ნუ მომიკვდებით, დარისპან, ჩემი თეთრი ღვინო რომ გამახსენდება, - ერთი ხუთი საპანე მისხია, - გულს იმწამსვე ყოველივე დარდი გადამეყრება...

დარისპან

კმაყოფილად რომ მიყურებენ, თქვენ ნუ მომიკვდებით, ისეთი პირები მსტუმრობენ, რომ

ზოგიერთ თავადიშვილს არ იკადრებენ... ჩემ ოჯახში კი მოუხარიათ!.. (სიამოვნებით იცინის) დიდ პატივისცემაში ჰყავთ ამ უცხო და განათლებულ პირებს ჩემი ცოლ-შვილიც...

ონისიმე

დიდი განძია კაი ოჯახი!.. დიდი განძია, დარისპან ჩემო!.. მარა დიდი სადავიდარაბოც, - კარი მუდამ ღია უნდა გქონდეს... სტუმრიანობასა და მისვლა-მოსვლას დიდი ამზავი სჭირდება!.. ვისაც არაფერი აქვს, უფრო თავისუფლადაა, თქვენ ნუ მომიკვდებით... ჩვენ ნამეტანიც გვემართება ხშირად...

დარისპან

უნდა გავუძლოთ!.. (ხანმოკლე სიჩუმის შემდეგ) ქალიშვილები რამდენი გყავთ, ონისიმე ჩემო?

ონისიმე

სამი...

დარისპან

ისემც კაი დაგემართოსთ!..

ონისიმე

კაი არაა, მარა რა ვუყოთ... თავთავისი ყველას გადადებული აქვს... ვისაც ამოირჩევენ და მოიწონებენ, იმას გავატან, თუ არა და იყვნენ... ჩავაცმევ, დავახურავ, ფეხშიშველს არ გავარონიებ და...

დარისპან

დიდი ღვთის წყალობაა!.. სანამ კარგ ყმაწვილს არ შეხვდება, არც კარგი მშობელი და არც გონიერი გასათხოვარი, რასაკვირველია, საქმეს არ გადასწყვეტს... იცოცხლეთ, მთხოვნელები ბევრი დამიდიოდეს... მარა, სანამ კარგს არ შევხედავ, რაზე გავაგდო ჩემი მასიამოვნებელი ქალი ოჯახიდან?

ონისიმე

ნამდვილია... ნამდვილია!..

გამოსვლა მეთათე

იგინივე, მართა, პელაგია და ნატალია

მართა

(ნატალია აწყობს სუფრას)

ნურას უკაცრავად, ბატონებო, ასე მიგატოვეთ! ჩემი მარტოხელობის ბრალია... (ოსიკოს) ასე აწვალეხთ ახლანდელი ყმაწვილები მოხუცებულ დედებს დროზე შემფარავის მოუყვანლობით!.. კაია, რომ კიდევ ამისთანა მარჯვე ნათლული მყავს!..

ონისიმე

აგერ ძველი ნაცნობობა განვაახლეთ, ბატონო მართა, მე და ბატონმა დარისპანმა და საგულისხმიერო მუსაიფში გავებით...

მართა

კაი დაგემართოსთ!.. მაგას რაღა სჯობია! (ოსიკო ონისიმესთან გადადის).

დარისპან

კაროჟნა ბოშო, შენ რავა გაჩერებულხარ? დატრიალდი შენებურად!.. მამიდაშენს მოეხმარე!

მართა

რაზე მიწუხებ, დარისპან?

დარისპან

რა შეაწუხებს?! მე შენ გეტყვი, არ ემარჯვება მაგისტანები!

მართა

იყავი, მამიდა!.. მყავს ამისთვის აგერ ჩემი ნათლული!

დარისპან

მუხლებს მაინც გეიმართავს: ზეზე არ ამდგარა რა ხანია!.. ჰო, მიდი ბოშო!.. (კაროჟნა ხან რას შემოიტანს, ხან ისე დაჰყვება ნატალიას. დარისპანი ხმა დაბლა მართას) მართა ჩემო, ეს ყმაწვილი ცოლსათხოვი უნდა იყვეს ვატყობ, ისე გამოიყურება...

მართა

არ ვიცოდე, შენ არ მომიკვდე!..

დარისპან

კი, ასე უნდა იყვეს!.. უნდა მომეხმარო, შენ გენაცვალე!..

მართა

რაში?

დარისპან

კაროჟნა უნდა შევადლიო... ბიძამისს შემიძლია მივმართო, - ერთობ პატივისმცემელია ჩემი,- სიხარულით კილამ გადაირია, რომ დამინახა, მარა შენი სიტყვა მირჩევნია, მართა ჩემო!.. ახლავე უნდა გადამიწყვიტოს!..

მართა

დარისპან, ასე რავა დავეტაკო... ჯერ ფეხიც არ შემოუდგამს სახლში... სამერმისოდ გადავდვათ...

დარისპან

სწორედ არ შემიძლია!.. მერე სადღა ვსდიო მაგას - აგერ მყავს და ბარემაც ახლავე გავიგებ ყველაფერს!..

მართა

დარისპან, რომ დამკლა, არ შემიძლია ახლა მაგაზე ლაპარაკი!..

დარისპან

უკაცრავად შეწუხებისათვის!.. (განშორდება უკმაყოფილოდ) დასწყევლოს ღმერთმა, შენი სისხლ-ხორციც ორგული გიხდება დღეს!..

პელაგია

(მართასთან მივა. ხმადაბლა).

რას გეხვეწებოდა, შენი ჭირი შემეყაროს?

მართა

სისულელე მაგისი!..

პელაგია

შემეწიე... ღვთის გულისათვის შემეწიე... ღმერთი შეგეწევა!

მართა

ჰო, კაი, კაი!.. (მიიწვევს ჩაიზე) ბატონო ონისიმე, ოსიკო ჩემო...

დარისპან

უკაცრავად ვარ ასე მცირედისათვის, მარა რაც გაგვეწყობოდეს!..

ონისიმე

გმადლობთ... ახლავე გიახლებით! (ისევ დარისპანს ელაპარაკება).

მართა

შენ მაინც მობძანდი, ოსიკო ჩემო! იმათ ისაიდუმლონ! (მიაწვდის სტაქან ჩაის) ეს სტაქანი უსათუოდ საგულდაგულოდ შენთვის დაუსხამს ამ ქალიშვილს... იმწამსვე შევატყვე, რავარც შევხედე!.. უსათუოდ გემოსაც სხვანაირს ჩაატანდა!.. აბა ნახე, თუ ასე არაა!.. (მიაწვდის).

ოსიკო (იღიმება).

გმადლობთ!..

მართა

კაროჟნა, რავა ზიხარ მარტოდ, შენ გენაცვალე?

კაროჟნა

რა მიჭირს, ბატონო?.. (ადგება და გასდევს ნატალიას, რომელიც ხშირად მიდი-მოდის. შემდეგ პელაგია მოისვამს გვერდით და მუსაიფში შეყოლას ცდილობს).

მართა

იმათ იმუსაიფონ იქ, ჩვენ არაფერი დაგვაკლდება! ეს ჩემი ნათლული, როგორც ეტყობა, თავს გვეყვება, - არაფერი არ ეზოგება, რაც კი სახლში მონახა, აგერ გვიწყობს წინ!.. (ნატალიამ მურაბა დადგა) ეს მურაბა ამ ყმაწვილს? ნამეტანს უშვები, შენ გენაცვალე!.. ასე უცბად მოგაწონათ თავი ამ ბედნიერმა კაცმა? (ნატალია გრეხით გამორდება) ცუდი ნათლული მყავს, ოსიკო ჩემო? ა? ხომ კობტა გოგონაა, ის შენი კაი დედა ნუ მოგიკვდება, ა? ხომ კარგია?

ოსიკო (ღიმილით)

კი, ბატონო!

მართა

ჰო, მცოდნია მე ყმაწვილი კაცების გემოვნების ამბავი, მცოდნია (იცინის) ყველგან კი ვერ შეხვდები ამისთანას!.. შენც არ მომიკვდე!..

დარისპან

კაროჟნა, ბოშო, აქ მოართვი ჩაი, ბატონ ონისიმეს!.. (ნატალია გადახედავს პელაგიას და ნელა იცინის. კაროჟნა წამოდგება, აიღებს სუფრიდან ჩაის და მიაქვს).

მართა

გაგვიდექით, გაგვიდექით განზე, განა?.. (კაროჟნას გაუვარდება ფინჯანი და გატყდება).

დარისპან (წამოვარდება).

რა ეშმაკებმა დაგირბინეს მაგ ხელებში, შე უხეირო? (კაროჟნა ბოჭავს ნატეხებს და ნატალიაც ეხმარება).

მართა

არაფერია, არაფერი... რა ვუყოთ!..

დარისპან

ძალიან არ დამიმოწმა თავის სიმარჯვე!.. არა, გამოუბრუნებლად რავა გაგლახა მგზავრობამ, შე შერცხვენილო!..

მართა

რაზე კლავ მაგ ბოვშს, დარისპან, ერთი ჭიქის გულისათვის?..

დარისპან

არა... თავის დღეში რომ არასფერი გატეხია ხელში... რაღა ახლა აქ მოუვიდა მარცხი!..

მთელი ოჯახი მაგის კისერზეა, მაგაა ჩემი ამშენებელი... თავის დღეში ოჯახისათვის არაფერი უზარალებია...

ონისიმე

აქ მობრძანდი, დარისპან... საჯავრებელი სხვაც ბევრი გვაქვს... ერთ ფინჯანს ამისთანა სუფრას რავა გადააყოლებს ადამიანი... (დარისპანი მივა სუფრასთან) დაბრძანდი... დაბრძანდით!..

მართა

მოითმინეთ, ახლავე ყველას გაგამხიარულებენ ეს ყმაწვილები... ესენი თუ ერთი არ ვათამაშე, რავა შემძლია ისე!.. რას იტყვით ამაზე ბატონო ონისიმე?

ონისიმე

(ითლის და ილუკმება)

ძალიან მოუხდება ამ სუფრას, ღმერთმანი...

მართა

შენ უნდა იცოდე, კაროჟნა ჩემო, ბუზიკა?

კაროჟნა

კი, ბატონო...

დარისპან

რავა არ იცის!

მართა

აბა, ნატალია ჩემო, წამოდი ჩემთან... მომანახვინე, საცხა მაქვს შენახული... (გავლენ).

დარისპან

არა, ამ ჩემმა ქალბატონმა რომ თავი გამოიჩინა, ჰმ? თავის დღეში არაფერი გაუტეხია, უცნაური მარჯვეა...

პელაგია

რა ვუყოთ, ჩემო ბატონო... შეხდომია...

დარისპან

ჰმ, რავა რა ვუყოთ? შე დალოცვილო, ვინც ამბავი არ იცის, სხვნიარად იფიქრებს...

ონისიმე (ოსიკოს).

ერთობ მოწადინებუღია, ქალიშვილი მოგათხოვოს...

ოსიკო

აქვს რამე?

ონისიმე

გევიგებ... ძალიან კი იჩარჩება!..

გამოსვლა მეთერთმეტე

იგინივე, მართა და ნატალია გარმონიკით

მართა

აბა, მამიდა, დაუკარი, შენ გენაცვალე!..

პელაგია (მართას ხმადაბლა)

მოილაპარაკეს, მართა ჩემო...

მართა

ნატალია, აბა შენებურად ჩამოგვიქროლე!.. (ნატალია იგრიხება).

პელაგია

არ გესმის? (კაროჟნა უკრავს გარმონიკს, ნატალია ცეკვავს).

მართა

(გვერდით მიადგება ოსიკოს).

მარგალიტია, მარგალიტი!.. შენ არ მომიკვდე, მეორე ამისთანა ძვირად სადმე შეგხვდეს... სული ნუ წამიწყდება, რომელ ოჯახშიც შევა, სწორედ გაანათლებს იმ ოჯახს!.. სული ნუ წამიწყდება!.. (ნატალიამ გაათავა თამაში) ახლა ორივემ, ორივემ!..

ოსიკო

არ ვიცი თამაში, ბატონო მართა.

მართა

კაი, დედა ნუ მოგიკვდება!.. ორივემ, ორივემ!.. ერთი შემახედვინეთ, რავა დაშვენდებით ერთმანეთს! (იცინის).

ოსიკო

ღმერთმანი, კაი ხანია არ მითამაშნია!..

მართა

თავი დაუკარი, ყმაწვილო!.. არ შეიძლება, უსათუოდ უნდა ითამაშოთ ორივემ ერთად!...დაუკარი, შენ გენაცვალე!.. ნატალია, თხოვე, თხოვე! (ნატალია თავს უკრავს, ცეკვავს).

პელაგია

ისინი კიდევ ჩურჩულობენ, მართა ჩემო!..

მართა

პელაგია, მაცალე თუ გიყვარდე!.. ბრავო!.. ბრავო!.. ონისიმე ჩემო, ამათ შეხედეთ... რავა შვენით! (ოსიკო გაათავებს ცეკვას, იქით წავა, იწმენდს ოფლს).

ონისიმე

კაი მოგცეთ ღმერთმა... ორივე კარგები არიან, სწორედ!..

დარისპან

(მივა კაროჟნასთან. ონისიმე მართასაკენ მიიწევს და ელაპარაკება).

აბა ახლა, ბოშო, შენ, კაროჟნა, გამოდი!..

პელაგია

ჩემმა ნატალიამ რომ არ იცის ბუზიკა, ჩემო ბატონო!..

დარისპან

არაფერია!.. ბოშო, ქე რომ იცი... ქეც დაუკარი, ქეც ითამაშე!..

მართა

ცარიელი ენაა მაგ საწყალი!.. ტრახახობასაა გადაყოლილი!..

დარისპან

რას უყურებ, ბოშო? ჰე? (კაროჟნა ააჭიჭყინებს გარმონიკს).

მართა

ნულარ სწუხდები, შენ გენაცვალე! ნულარ სწუხდები!.. (ონისიმე და ოსიკო აივანზე გადიან).

დარისპან

ჩამოუაროს ამანაც... რა უჭირს, მართა ჩემო! ისიამოვნონ!..

მართა

ვილამ? ისინი, ე, აივანზე გავიდნენ!.. (ჯერ ნატალია გავა, უკან კაროჟნაც გაჰყვება).

პელაგია გულმოსული განზე დგას).

გამოსვლა მეთორმეტე

მართა, პელაგია და დარისპან

მართა

გადამეტებული არაფერი არ ვარგა, დარისპან!..

დარისპან

მაკვირვებ, მართა ჩემო! ჩემი სისხლ-ხორცი ხარ... უნდა მეწეოდე... შენ კი, პირში გეტყვი, უკან მიყენებ შვილს!

მართა

ახირებული თუ გინდათ, ეს არის!..

დარისპან

ბრმა კი არა ვარ, შენ გენაცვალე!.. კარგად ვხედავ ყველაფერს!..

მართა

გინდა მაწყენიო, სხვა არაფერი, დარისპან!..

დარისპან

რა ვქნა!.. რაღაზე მიმალავ - ცხადია, შენს სისხლ-ხორცს ივიწყებ და სხვისთვის ფიქრობ!.. პირში გეუბნები, რა...

პელაგია

(გაჯავრებით წინ წამოიჭრება).

ძალიან უკაცრავად ბძანდებით, ჩემო ბატონო! ჩემს შვილს გთხოვთ, თავი დაანებოთ!.. არავისაგან წარამარა სახსენებელი არ გახლავსთ... არა!..

დარისპან

არც უხსენებია ვისმეს!..

პელაგია

თქვენ თუ ხვდებით რამეს, ჩვენც სულ გამოტვირნიებული და სმენა მოკლებული ტყვილა გგონივართ! თქვენ საქმეს ვერ ახერხებდეთ - ჩემი შვილი რა ხელწამოსაკრავია!

მართა

კარგია, პელაგია! არავინ გაგიგონოსთ, ღმერთო მომკალი!.. სირცხვილია!..

პელაგია

არავინ ხელის შემშლელი არა გყავთ, ჩემო ბატონო... არავინ არ გეცილებათ მაგ ყმაწვილში!

დარისპან

სულაც არ ვწუხვარ მაგაზე... თუკი საქმე მოვინდომე, თქვენი შეცილებით დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ვერასფერს დამაკლებთ!.. თქვენ არ მომიკვდეთ, თუკი საქმე მოვინდომე!..

პელაგია

მონდომებული ხართ და ეს არის!.. ვერ ვხედავთ თუ?..

დარისპან

თუ გინდ ასეც იყოს - მერე რა?.. რა მერე?

მართა

სირცხვილში ნუ მაგდებთ, ღმერთო მომკალი! ეს რა ამბავია?! პელაგია, გაშორდი, თუ ღმერთი გწამს!..

პელაგია

გავშორდები, ბატონო, გავშორდები!.. თავიან-ფეხებიანად მიირთვან მათგან მოწონებული ყმაწვილი... ოღონდ ჩემს შვილს თავი დაანებონ!.. ტყუილუბრალოდ ნუ მიხსენებენ... ნუ, ნუ მიხსენებენ! (გავა გაჯავრებული).

დარისპან

გასაკვირველია, ღმერთმანი, ზოგიერთის საქმე!..

მართა

გასაკვირველი შენი საქციელია, დარისპან... ჩხუბითა და დავიდარაბით რა უნდა გეიტანო?

დარისპან

ბატონო, შემოგეხვეწე დახმარებას - უარი მითხარი... მე ჩემით ვარიგებ საქმეს... რა იქნა ამისთანა? შე დალოცვილო, ვცდი, ეგებ ჩემი შვილის ბედი იყვეს!.. რას ვშვრები ამისთანას, გზას რომ მიკრავთ ყოველ მხრიდან?..

მართა

ვინ გიკრავს გზას, ყმაწვილო?

დარისპან

თქვენ... შენ და ეს შენი ნათლიდედა...

მართა

ჰმ, ახირებული თუ გინდათ ეს არის...

დარისპან

შემოტანაზე ხელი არასფერს მოაკიდებინეთ ბოვშს... თამაში არააო საჭირო... იმისთანა დროს რაღაც წამოიძახეთ, რომ ჭურჭელი თავზე გადაამსხვრევიანეთ იმ უცხოებისათვის... მეტი ხელის შეშლა იქნება? შენ გინდა მოაწონო შენი ნათლული... ბატონო, შეხედოს ჩემს შვილსაც, რომლის ბედიც გასჭრის, ის იქნება და ის... რა საწყენია ახლა ეს?

მართა

არავის არ წყინს... არავის... არა... ოღონდ ჩხუბს თავი დაანებე, თუ ღმერთი გწამს!..

დარისპან

მართალია, შენს სახლში ვარ, მარა, უფროც რომ გეწყინოსთ, უკან ვერავინ ვერ დამახვეინებს, მართა!.. შენც არ მომიკვდე!.. უფრო მეტიც რომ დამესიოთ... გზა შემიკრათ, - ჩემი უნდა ვქნა! მე შენ გეტყვი, ყოველ ნაბიჯზე გხვდებოდეს ისეთი ყმაწვილი, ცოლის თხოვნას რომ ეპირებოდეს!..

მართა

ბატონო, რაც გინდა, ის ქენი, ოღონდ ჩხუბსა და დავიდარაბას ამაშორე!

დარისპან

ჰმ, იმ გამჭკნარ ნათლიდედას თუ აგრე სული უწუხს სამი ქალიშვილის სახლში ჯდომით... მე, შე დალოცვილო, ოთხი მყავს... ოთხი მყავს!.. ყოფილიყავი ჩემს ადგილას, გნახავდი, რა ამბავშიც იქნებოდი, კი... (გადის აივანზე გაჯავრებული).

მართა

ჰმ, წინდაწინ ვიცოდი, ამისთანა ამბავს დამაწევდა მაგ შეჩვენებული!.. ტყუილა კი არ დამცეცხლა, ეზოში რომ ფეხი შემოდგა... შენმა სიცოცხლემ, შენ მე გზა გადამიარო! (მიდის აივნის კარებთან). ოსიკო ჩემო, არ დაგგრილოს, შენ გენაცვალე, ნათამაშები ხარ...

გაოფლიანებული ხარ!.. აქ შემობრძანდი, შენი ჭირიმე... არ გაცივდე!..
ოსიკო

არა, ბატონო! (შემოვა).

გამოსვლა მეცამეტე

მართა და ოსიკო

მართა

აგერ დაბრძანდი, შენ გენაცვალე!.. (ღიმილით და ეშმაკურად) შენთან ერთი საიდუმლო მაქვს... კი ნუ იუცხოვებ ჩემს სიტყვას... დედა-შვილობამ, ჩემი ივლიტეს სიყვარულობა მაღაპარაკებს - თვითონ ის მოგიყვება, თუ რა სიყვარულობა გვექონებია ერთმანეთში... მწარე გულით მონდომებული ვარ, მისი ჭირი შემეყაროს, რომელიმე უხეირომ მის კაი ოჯახში ფეხი არ შედგას - ახლა ყველა აჩრის ყმაწვილებს ქალს, ადვილადაც შეაცდენენ კიდეც გამოუცდელ ყმაწვილს - ძვირფასი მისი სიცოცხლე და მისი კეთილი და საყვარელი გული არ დამეჩაგროს!.. დროა აწი შენთვის, დედაშვილობამ, ოჯახს მოეკიდო, ის შენი კაი დედის გულიც გაახარო შენი ბედის დანახვით. თქვენი ოჯახის სიკეთე რომ მსურს სულითა და გულით, იმიტომ გეთამამები და ასე პირდაპირ გეუბნები, თვარა სხვისათვის ენასაც არ გავანძრევ!.. არ მომიკვდეს შენი თავი!.. იმ ჩემს ნათლულს რომ უყურებ, შეხედულობით ხომ არი და არი - უკეთესობა რაღა მოეთხოვება ქალიშვილ ქალს... თვითონ ხედავ, შენ გენაცვალე, ამასთანავე რა ძვირფასი ხასიათი, საოჯახო საქმის მცოდნე, მოხერხებული სიტყვა-პასუხი... გამოგაჩენს კაცთან! ოჯახს გაანათლებს, დედაშვილობამ, ოჯახს გაანათლებს!.. გადამეტებული ერთგული ოჯახისა და ქმრისა - მეორე ძნელად თუ გამოვიდეს მაგისტანა!.. მზითევაზე თუ იტყვის კაცი, შენისთანა ყმაწვილი არც კი უნდა გამოეკიდოს მზითევს!.. დედაშვილობამ, ძვირფასი ცოლი გეყოლება ყოველნაირად!.. ნუ დაჰკარგავ ამისთანა ძვირფას ქალს!.. ენდე ჩემს სინდისს, სასარგებლო და საბედნიერო საქმეს გირჩევ!..

ოსიკო

მადლობას მოგახსენებთ... მარა...

მართა

რა მარა, შე კაცო?.. მერწმუნე, შესადარს ვერსად ნახავ...

ოსიკო

დანიშნული მყავს, თვარა თქვენს რჩევას...

მართა

დანიშნული გყავს?! მომკალი და აქამდისინ არ გამახარე?! გაგაბედნიეროს, შვილო, ისე, რავარც შენ გუნებას ენატრებოდეს!.. ერთობ გამხარებია, შენ ნუ მომიკვდები!.. ერთობ გამხარებია!.. რატომ მიმალავდი მერე, შე კაი კაცო?..

ოსიკო

არა, ბატონო... შემთხვევა არ მქონებია მეთქვა...

გამოსვლა მეთოთხმეტე

იგინივე, ონისიმე და დარისპან

ონისიმე

ბიძიკო, აღარ წვედიეთ აწი? გაგიტკბა, მგონი, აქ ყოფნა!..

მართა

თქვენ მაინც რატომ არ გამაგებინეთ, ბატონო, ონისიმე, რომ ჩემს ოსიკოს დანიშნული

ჰყოლია, ა?

დარისპან (გაოცებით).

დანიშნული ჰყოლია?!

ონისიმე

მეც ახლა გევიგე, თქვენ ნუ მომიკვდებით! აგერ, ამ თქვენს აივანზე რჩევას ვაძლევდი, ერთ-ერთი ამ ჩვენს ქალიშვილებში ამოერჩია, - უკეთესს სადღა ნახავს, - საქმე გეეთავებინა, და მაშინ გამომიცხადა თავისი ამბავი, და მართალი უნდა მოგახსენოთ, კილოზედ შევატყვე, რომ შენანებულია, ამ ქალიშვილების დანახვის შემდეგ, რომ ცოტა აჩქარებულა მაგ ჩემი ნათესავი კაცი და სხვაგან გაუთავებია საქმე...

მართა

სანანებლად ღმერთმა ნუ გაუხადოს, თვარა დროით სჯობია შეცდომის გასწორება... სანამ კიდევ მოეხერხება...

დარისპან

რასაკვირველია, რასაკვირველია!..

ოსიკო

მშვიდობით ბძანდებოდეთ!..

მართა

დიდად მესიამოვნებოდა, რომ არ აჩქარებულყავით...

ოსიკო

გმადლობთ... ხვალ ადრე უნდა გაიხლოთ...

ონისიმე

დილით აპირობს გაბრუნებას, სწორედ!.. მშვიდობით ბძანდებოდეთ!

(პელაგია, ნატალია და კაროჟნა შემოდიან. გამოეთხოვებიან. გაჰყვება მართა).

დარისპან

წამო, ბოშო, შენ აქ!.. (კაროჟნა მიჰყვება იმ ოთახში, სადაც დარისპანს ეძინა).

გამოსვლა მეთხუთმეტე

პელაგია და ნატალია

პელაგია

დანიშნული ჰყოლია მაგ ოხერს!

ნატალია

რა იყო ახლა... რას გამორჩით, რომ მაიმუნვით მაჩანჩალეთ ვიღაც ოხრის წინ? რას გამორჩით?

პელაგია

დეიწყე... დეიწყე შენებურად!.. მოგეცა მიზეზი...

ნატალია

სიკვდილი სჯობია თქვენს ხელში ყოფნას. სიკვდილი!.. არც კი გესმით, რას ჩადიხართ!.. დეინახავთ ვიღაც ოხერს თუ არა და...

პელაგია

აბა, რა ვქნა, შე დაწყევლილო, რა ვქნა, რა? მასწავლე ერთი... ღმერთმანი, აღარ ვიცი, რა შავ წყალში გადავვარდე!.. შე უკუღმართო, თუ კაცს შენი თავი არ დაანახვე, შენი ღირსება არ აჩვენე, ისე რომელი სულელი მოგკიდებს ხელს? რომელი გადარეული გეცემა, ცოლად წამომყევით?

ნატალია

გადარეულებიც და სულელებიც თქვენვე ხართ!

პელაგია

გაგიხმა მაგ მწარე ენა, შვილო!.. მაგ მწარე ენა გაგიხმათ!.. რატომ გაუჩნდით თქვენ თქვენს დედას საწვალეზლად, რატომ, რატომ?

ნატალია

არავინ არ გაწვალეზ... თქვენ იწვალეზთ თავს... თქვენვე... თავი დაგვანებე... ათასჯერ მითქვამს!..

პელაგია

ათასნაირად ვეწვალეზი, თავს ვაკლავ - კაცმა ხელი არ მოგვიდათ... თავი რომ გაგანებოთ, ვილა შემოგხედავთ, თქვე შავ დღეზე გაჩენილებო, ვილა?.. უნდა ჩაბერდეთ თქვენს ნაცარში, თქვე უბედურებო?!

ნატალია

ჩავბერდებით - ჩავბერდებით!.. რა ვქნათ ახლა?

პელაგია

უმადურებო, უმადურებო!.. ჩემი შრომის მაგიერია!.. ვაი დედი-თქვენის ბრალი... ვაი დედი-თქვენის ბრალი თქვენს ხელში!.. (გულდაწყვეტილი გადის. ნატალიაც უკან გაჰყვება, შემოდის დარისპანი).

გამოსვლა მეთექვსმეტე

დარისპან და კაროჟნა

დარისპან

ხომ არაფერი დაგვიწყებია, ბოშო?

კაროჟნა

ყაბალახი რა უყავი?

დარისპან (დაიხედავს).

ჰმ, დამეზნე, იქ ეგდება სადმე... ყაბალახი კი არა, რატომ ჩემი თავი არ მავიწყდება, რაც შენი გულისათვის მე უსიამოვნობა მხვდება!.. რა ვქნა, რა გაჭირდა ერთი ქალიშვილის გათხოვება! ჩამრჩენია ხელში და ეს არის...

კაროჟნა

მიაგდებ ყოველთვის სადმე... (ყაბალახს გამოიტანს და ბეჭებზე მოახვევს).

დარისპან

შენ მიგაგდებდე სადმე, შვილო, რამენაირად და ამისთანა ყაბალახს, თუ გინდა, ათასს ჭირი მოუჭამია!

გამოსვლა მეჩვიდმეტე

იგინივე და მართა

მართა

მიემგზავრები, დარისპან?

დარისპან

გოვუდგები გზას, შენი ჭირიმე... რაღას შევაჩერდე აწი... ნეტავი ადრეც გამედგა ფეხი... ერთი წამით შემოვიარე და უსიამოვნების მეტი რა მოგაყენე?! ჭურჭელი დაგიმტვრიე, კილამ ჩხუბი აგიტეხე...

მართა

კაი, თუ გიყვარდე!.. რა იყო ამ გლახაკმა წასვლისას რომ დაგვახალა, დანიშნული მყავსო?.. დიდი ამბავი არ გამოგვიცხადა?! ჰმ... ორ სიტყვას ძლივს უყრის თავს და რავა მოაქვს თავი!.. დავასხი ლაფი!.. დედამისის პატივისცემით, თვარა სულაც სახლში შემოსაშვები არ იყო!.. დედამისივით იპრანჭება და იგრიხება! მაგისტანა ყმაწვილისათვის რავა ავწრიალდები!.. აჩქარებული კაცი ხარ, დარისპანი ნუ მომიკვდება!..

დარისპან

ჰმ!.. ნუ აჩქარდები, შენ გენაცვალე... ამას გარდა სახლში სამი ამხელა მიზის კიდევ... სამი ეგერ შენს ნათლიდედას ჰყავს... სამი იმ დიდ ბატონ ონისიმეს... რომელ ოჯახს ნახავ, ასე არ იყოს?.. ნუ აჩქარდები, როცა ამდენ ქალიშვილებზე ძლივს ერთ-ორ ცოლის მთხოველ ყმწვილს ხვდები მხოლოდ! ნუ აჩქარდები - ყველა ჩაგაბერდება ხელში... მოვკვდი, მართა ჩემო, მოვკვდი, ისეთი ცეცხლი მადგა ამათთაგან!.. ნამეტანი გაგწვალდი!.. აღარ ვარ კაცი... თუ ხვალაც ვერასფერი გავარიგე იმ ჩემი ცოლის ნათესავისას, უნდა გავანებო თავი ყოველივე მაცადინობას. აღარ შემიძლია მეტი! გაგიძღვეს, შვილო აწი დედაშენი... იარეთ ხან ფეხით, ხან ურმით, თუ კიდევ ვინმემ გათხოვათ - ცხენითაც... აწი თქვენ ებიეთ სასიძო კაცი!.. მე აღარ შემიძლია მეტი... აწი დედაშენმაც გამოსცადოს, რაც მე ამ შენს პოწიალში გამოვცადე!..

კაროჟნა

ჩემი რა ბრალია, ბატონო... ყოველთვის რომ ასე მომსდგები?

მართა

უი, შენ გენაცვალე! შენი რა ბრალია, შვილო!

დარისპან

აბა ვისი გულისთვის ვწვალობ ასე, ბოშო?

კაროჟნა

მე არ გათხოვთ გათხოვებას... ვიქნები ჩემთვის!

დარისპან

იქნება მისთვის... ჰმ! შენახვა არ გინდა, ქალბატონო? ვერ შეგინახეთ ყველა, ბოშო, ვერა... მინდა პატრონს ჩაგაბაროთ... რომ ვერსად შევხვდი იმ სულწაწყმედილს! მარა ვაი თუ ღმერთს არც კი გეეჩინოს თქვენი ბედი და იღბალი, ვაი თუ კენტებად ჰყავხართ გაჩენილები?! შვიდობით, შვიდობით, შენი ჭირიმე! გამოეთხოვე ბოშო!

მართა (კოცნის კაროჟნას).

მშვიდობით, მამიდა!.. ნუ გეშინია, კი ეყოლება ღმერთს შენთვის შენი ბედი... კი ეყოლება!..

დარისპან

ღმერთმა იმედი ნუ მოგიშალოს! ჰმ, ბატონ პელაგიას გამოუმშვიდობებლად მივდივარ...

მართა (ეძახის კარებში).

პელაგია!.. დარისპანს უნდა გამოგემშვიდობოს!

გამოსვლა მეთვრამეტე

იგინივე, პელაგია და ნატალია

დარისპან

ბატონო პელაგია, მგონი, რაღაც გეწყინათ ჩემგან... გეფიცებით, ტყვილა იფიქრეთ, ვითომ იმ მუნჯ ბიჭზე რამე მეფიქრებინოს!.. იმედია, ახლა აღარ მიწყრებით!..

პელაგია

არა, ჩემო ბატონო... რატომ ნებულობთ!

მართა

საწყენი რა შეხვდომია?... ერთმანეთის ვერ გეიგეთ, სხვა არაფერი!

დარისპან

რასაკვირველია... იმისთანა ბიჭის გულისათვის რავა წვეკვიდებით ჩვენისთანა ქალიშვილების პატრონები... იმისთანების რა გვცოდნია! ა... არა, ბატონო პელაგია?

მართა

რასაკვირველია!.. დავასხი იმას თავსლაფი!..

დარისპან

ასე, ბატონო პელაგია, იმედია, დეივიწყებთ ყოველივე უსიამოვნებას და როცა ჩემი მართა აგერ ამ მოკლე ხანში ჩემი ქალიშვილის ქორწილში მესტუმრება, თქვენც მცემთ პატივს და ოჯახს გამინათლებთ თქვენი წვევით!.. პატივისცემა ჩემს კისერზე იყვეს!.. ჩვენც მოვილხინოთ ერთი, ოღონდ ბედი გამოუჩნდეს ამ ქალბატონს!

მართა

გამოჩნდება... გამოჩნდება, დარისპან!

დარისპან

აბა რა იქნება, შენი ჭირიმე!.. თუ მაგის იმედიც მოგვესპო, დევილუპებით და ის იქნება... წმინდათ დევილუპებით... უკაცრავად, უკაცრავად! შეგაწუხეთ მეტის ლაპარაკით, მგონი!.. შვიდობით ბრძანდებოდეთ! შვიდობით ბრძანდებოდეთ!.. (კარებთან) ღმერთო, კეთილად დააბოლავე ჩვენი მგზავრობა!

ფარდა

1903 წ.